

De fatale fuik

Henk Werson

De fatale fuik

Uitgeverij Carrera, Amsterdam 2012

© 2012 Henk Werson

© 2012 Uitgeverij Carrera, Amsterdam

Redactie Door van der Wiele

Omslagontwerp Riesenkind

Omslagbeeld Darin Stoyanov/Arcangel Images/Hollandse Hoogte

Typografie Perfect Service

ISBN 978 90 499 6048 3

NUR 740

www.uitgeverijcarrera.nl

www.defatalefuik.nl

Carrera is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv.

Inhoud

Voorwoord	7
Proloog	9
Samantha & Ariëlle	15
De fatale fuik van Samantha & Ariëlle	49
Simona	58
De fatale fuik van Simona	89
Ebony & Happy	95
De fatale fuik van Ebony & Happy	118
Maartje, Petra & Michelle	125
De fatale fuik van Maartje, Petra & Michelle	143
Celine	150
De fatale fuik van Celine	188
Chavdar, Iulia & Oana	197
De fatale fuik van Chavdar, Iulia & Oana	238
Svetlana	247
De fatale fuik van Svetlana	259
Jamila	264
De fatale fuik van Jamila	288
Zestien jaar strijd tegen mensenhandel	295
Mensenhandel juridische betekenis	311
<i>De ware liefde</i>	391

Voorwoord

In dit boek beschrijft Henk Werson, expert mensenhandel bij het Korps Landelijke Politiediensten, op onnavolgbare wijze acht praktijkverhalen. Zij geven een ontluisterend en niet zelden emotioneel beeld van de diverse verschijningsvormen van mensenhandel. Het is het verhaal van een professional, die in staat is met de nodige rationaliteit te kijken naar de ontwikkeling van een fenomeen waarin hij expert is geworden. Het is boven alle twijfel verheven dat hij emotioneel betrokken is bij dit thema op een manier die buitengewoon veel respect afdwingt.

‘Waakzaam en Dienstbaar’ is het mission statement van de Nederlandse politie. Maar aan wie zijn wij als politie dan dienstbaar en waarvoor moeten wij dan waken? Wij zijn er om te beschermen, te begrenzen en te bekrachtigen. In acute noodsituaties moeten wij onder alle omstandigheden in staat zijn dwingend in te grijpen en het is onze taak om de macht van de sterkste, de patsers en de onaantastbaren in de criminaliteit in te dammen. Daarnaast moet de politie alle positieve maatregelen, die onze samenleving ontwikkelt tegen deze vormen van ellende, bekrachtigen met ons organisatievermogen en talent. De bestrijding van het fenomeen mensenhandel bevestigt in alle opzichten waarvoor wij als politie bestaan.

De fatale fuik raakt mij diep. Het boek is een weergave van de rauwe werkelijkheid waarin heel veel vrouwen die in de prostitutie zitten zich bevinden. Hun persoonlijkheid wordt hun langzaam maar zeker afgenomen en zij leven in een wereld, waar geweld de norm is en medemenselijkheid lijkt verdwenen. Juist dan is de interventie van de politie, die vaak de eerste meldplaats is van deze ellende cruciaal. Het doorbreken van het sociaal isolement waarin deze vrouwen zijn gevangen, is

een eerste opdracht. Dat begint met het winnen van het vertrouwen van de betrokken slachtoffers in de politiefunctionaris die tegenover hen zit. Dit kan alleen in een respectvol gesprek, met een competente politiemedewerker die over gedetailleerde kennis en vaardigheden beschikt om de situatie effectief in te kunnen schatten. Deze politiemedewerker moet ook over voldoende pragmatisme beschikken. Wellicht het belangrijkste van allemaal: hij of zij moet het slachtoffer daadwerkelijk van betekenis kunnen en willen zijn. Frappant in dit verband is onze observatie dat de hoogte van de straf die de rechter tegen de dader(s) uitspreekt voor slachtoffers minder relevant is dan we dachten. Het simpele feit dat er wordt gestraft is van belang, dat betekent dat hun verhaal wordt geloofd. Het gaat hier om erkenning. Die is voor deze groep slachtoffers van groot belang voor hun eigenwaarde en luidt vaak het begin van een toekomst in met meer perspectief dan zij ooit hadden. Wie wil meer bewijs van de relevantie van ons werk?

Casuïstiek, mits integer beschreven zoals in *De fatale fuik*, is zo beeldend dat u zich boos, verdrietig en machteloosheid zult voelen. Maar ook zult u de zekere behoefte krijgen om dit mensonterende fenomeen zo effectief mogelijk te bestrijden. Juist voor dat laatste bieden de praktijkverhalen in dit boek tal van aanknopingspunten. Na iedere casus kijkt Henk met de nodige rationele afstand naar best practices, de historische en juridische context, de hulpverlening, zittende en staande magistratuur, en de internationale relevantie van het thema mensenhandel. De verhalen laten zien dat mensenhandel effectief te bestrijden is. Dit is belangrijk als wij onze samenwerkingspartners willen blijven motiveren dit lastige fenomeen te bestrijden. Waar deze bestrijding immer mee begint is: niet wegstijven als je ermee wordt geconfronteerd. Na het lezen van *De fatale fuik* is dat onmogelijk.

Ruud Bik

Korpschef KLPD

Portefeuillehouder mensenhandel in de Raad van Korpschefs

Proloog

Zestien jaar werken in de bestrijding van mensenhandel levert veel verhalen op van een rauwe realiteit die jaren nadien nog door het hoofd nagalmen. Het komt vaak voor dat mensen die ik ontmoet, mij vragen naar mijn ervaringen met mensenhandel. En hoewel er steeds meer bekend is over dit fenomeen, hebben veel mensen nog geen helder beeld van wat er allemaal schuilgaat achter deze term. In mijn privéomgeving kon en mocht ik me vaak niet uiten over mijn werkzaamheden, om benadeelden van mensenhandel af te schermen. Via de media moesten mijn naasten vaak vernemen waar ik mee bezig was. Wel veilig, want dan kon ik vragen afdoen met woorden als: 'Daar mag ik niet over praten.' In de loop der jaren werd dat door mijn privéomgeving geaccepteerd.

De media berichten sinds 2000 massaal over het fenomeen mensenhandel. Regelmatig moest ik antwoord geven op ogenschijnlijk mislukte onderzoeken of cijfermateriaal dat was gepubliceerd, of men vroeg mij mijn medewerking te verlenen aan een praatprogramma of documentaire. Het viel me steeds weer op; men bleef hangen in dezelfde vragen. Na enige aandacht in de media meldden zich vertwijfelde ouders, al dan niet gesteund door belangenorganisaties. Hun dochter zou slachtoffer van een loverboy zijn. Zij wisten niet of hun dochter daadwerkelijk in handen was gevallen van een loverboy of wat er allemaal bewezen moest worden om de loverboy veroordeeld te krijgen. Ook daarover moest ik veelvuldig uitleg geven. Dat was voor mij de eerste impuls om dit boek te schrijven. Wat als het me zou lukken om vele antwoorden in één boek te verwerken?

In 2007 werkte ik de aangifte uit van een slachtoffer van mensenhandel. Zij had in een politieregio tevergeefs aangifte willen doen en kwam via omwegen bij mij terecht. Zij hield een dagboek bij als manier

van verwerking, met in haar achterhoofd het idee er ooit eens een boek van te maken. Zij was mijn tweede motivator. Vlak na de rechtszaak waarin haar mensenhandelaar veroordeeld was tot vier jaar gevangenisstraf, zei ze: ‘Henk, waarom schrijf jij nou niet eens een boek? Ik weet zeker dat veel slachtoffers er baat bij hebben als jij je ervaringen publiek maakt, maar ook al die anderen die nu steeds iets roepen zonder dat ze jouw achtergrond hebben.’

Een bezoek aan Maartje vormde de laatste aanzet. Met een collega had ik meegewerkt aan een documentaire over loverboys en na de uitzending, in mei 2010, kwamen er verschillende aanvragen van slachtoffers binnen voor een gesprek. Een van hen was Maartje, een vrouw die er 25 jaar geleden in was geslaagd onder de dwang van haar pooier uit te komen, maar tot op de dag van vandaag werd zij aan deze nachtmerrie herinnerd. Alle aandacht van u, bracht haar verleden naar boven. Ze was tot op zekere hoogte verbitterd dat slachtoffers van vroeger niet de aandacht kregen waar ze nu op konden rekenen. Na het gesprek met haar wist ik het zeker: mijn boek gaat er komen. Vanaf dat moment ben ik gaan werken aan *De fatale fuik*.

Ik heb in dit boek acht praktijkverhalen uitgewerkt. Op elk praktijkverhaal volgt een tussenhoofdstuk, waarin ik vanuit mijn perspectief aanvullingen geef op wat ik gezien heb bij slachtoffers. Maar ook met welke vragen de politie in de loop der jaren worstelde, wat bepaalde definities uit de praktijkverhalen betekenen, welke lessen wij hebben geleerd en hoe onze aanpak van mensenhandel is geëvolueerd. Het is een greep uit de vele onderzoeken waar ik met tal van collega’s aan heb gewerkt. In al die jaren heb ik ongeveer 1300 slachtoffers gesproken. Voor sommige onderzoeken sprak ik er meer dan honderd. Niet alle gesprekken mondden uit in een aangifte. De praktijkverhalen geven een beeld van de diverse verschijningsvormen van mensenhandel. Bij het ene onderzoek ga ik wat dieper in op het werk van de politie, bij het andere op de slachtoffers en daders. In de loop der jaren heb ik verschuivingen gezien in de wervingsmethoden van mensenhandelaren. En ik zag dat verschillen in de ronsel- en uitbuitingsmethoden mede bepaald worden door nationaliteit en cultuur. Het gegeven dat typen daders en slachtoffers steeds wisselen, maakt dat ook wij als politie en justitie moeten meebewegen.

Hoe komt iemand in de gedwongen prostitutie of in andere vormen van uitbuiting terecht? En hoe wordt zo'n uitbuitingssituatie in stand gehouden? Wat kunnen de gevolgen voor een slachtoffer zijn van mensenhandel? En hoe ga je vanuit professioneel oogpunt met hen om? In dit boek ga ik in op de psychologische mechanismen van de slachtoffers om een beter begrip te kweken voor hun handelen, zowel onder beroepsgroepen die met hen te maken hebben als het grote publiek. Mijn persoonlijke leerproces en dat van de Nederlandse politie komen ook naar voren in een hoofdstuk dat volgt op de praktijkverhalen. Dat hoofdstuk, getiteld Zestien jaar strijd tegen mensenhandel, geeft in vogelvlucht weer hoe we ons vanaf 1995 bewust werden van het probleem van mensenhandel en wat we hebben ondernomen om dit fenomeen te bestrijden. In de bijlage achter in het boek leg ik de wetgeving omtrent mensenhandel uit in zo eenvoudig mogelijke bewoordingen.

Privacy is in mijn werk van levensbelang. De zaken die ik beschrijf zijn reeds afgedaan en er staan geen rechtsmiddelen meer open. Namen van personen, woonplaatsen en landen zijn veranderd. Niemand is erbij gebaat dat de details van een specifieke zaak worden achterhaald, dus de data van sommige praktijkzaken wijken af van de daadwerkelijke pleegdata. Maar alle zaken hebben daadwerkelijk plaatsgevonden en inhoudelijk kloppen de feiten voor honderd procent. De praktijkverhalen zijn voor een belangrijk deel gereconstrueerd aan de hand van de vele verklaringen van en gesprekken met slachtoffers van mensenhandel. Een verhoor duurt vaak dagen achtereen. In dit boek zijn de verhoren compact weergegeven en niet woordelijk. De verklaringen van de betreffende slachtoffers zijn destijds door de politie onderbouwd met bewijsmateriaal. Alle zaken in dit boek hebben geleid tot een veroordeling door de rechter in zowel eerste aanleg als in hoger beroep. Overeenkomsten tussen personages in dit boek en die in lopende zaken berusten op louter toeval. Dat geldt ook voor de lopende onderzoeken die mogelijk overeenkomsten vertonen met de door mij uitgewerkte praktijkverhalen. Onderzoeken die ik opgestart heb bij mijn huidige werkgever, het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), komen niet voor in mijn boek. Om te voorkomen dat ik onderzoeken beschrijf die nog onder de rechter zijn. Zoals de praktijkonderzoeken zijn beschreven, kom ik ze in de praktijk nog steeds tegen.

Halverwege de periode dat de in dit boek opgenomen praktijkverhalen speelden, ging Nederland over van de gulden op de euro. In dit boek spreek ik voor het gemak over euro's. De omrekeningskoers van guldens naar euro's is een op een. Destijds was een prostitutiebezoek gemiddeld 50 gulden, nu kost het 50 euro. Ook met het oog op de verschillende valuta in de landen die in dit boek voorkomen, heb ik alles omgerekend in euro's. Omdat het gros van de slachtoffers met wie ik in mijn werk te maken heb vrouwen zijn, spreek ik over hen in de vrouwelijke vorm. Uiteraard zijn ook zeer veel mannen slachtoffer van mensenhandel.

Niets van de verkoopopbrengsten van dit boek zal op mijn eigen bankrekening terecht komen. De verdiensten komen volledig ten goede aan Fier Fryslân, een expertise- en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Ze vangen slachtoffers op van onder andere mensenhandel, eengerelateerd geweld en huiselijk geweld. Zij diagnosticeren deze slachtoffers met de bedoeling een maatgericht behandelplan voor hen op te stellen. Eén onderdeel van behandeling is dat slachtoffers zich weer kunnen gaan ontspannen. In 2012 zullen zij een nieuwe locatie betrekken en ik hoop met de opbrengsten van mijn boek hier een bijdrage aan te kunnen leveren. Het door u aangeschafte boek geeft u daarom niet alleen inzicht in mensenhandel, maar u werkt indirect ook mee aan de hulpverlening aan slachtoffers van diverse vormen van geweld.

Ik had dit boek niet kunnen schrijven zonder hulp. Mijn dank gaat uit naar mijn naasten die tijdens mijn schrijven van dit boek vaak op de tweede plaats kwamen, maar me toch de ruimte gaven om het af te ronden. Mijn ghostwriter Door van der Wiele die met mij 212.335 woorden, oftewel ruim 700 boekpagina's, doorworstelde om in een moordend tempo dit boek op te leveren. Mijn leesclub, bestaande uit zes critici uit diverse lagen van de samenleving, die Door en mij ongezoeten kritiek en feedback gaven op de ruwe versie. Ondanks dat mijn naam eronder staat, had ik het nooit zonder die anderen kunnen doen. Familie, leesploeg, vrienden, collega's uit het werkveld, slachtoffers van mensenhandel en alle anderen die dicht bij me staan, bedankt voor jullie begrip en ondersteuning.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar Stef Bos. Niet alleen inspireerde zijn muziek mij om door te gaan, ook onze tussentijdse ontmoetingen om over de voortgang van het boek te spreken, waren een steun voor mij. Zijn enthousiasme en zijn support vind je terug in mijn boek.

Tot slot mijn lijfspreuk in de bestrijding van mensenhandel:

‘Behandel de ander, zoals je zelf graag behandeld wilt worden.’

Want dan kun je ook zonder specifieke opleidingen in contact komen met mensen die slachtoffer zijn van mensenhandel en hen echt helpen. Ook zonder dat daar altijd een boef bij gevangen wordt.

Henk Werson

Samantha & Ariëlle

November 1994

Als ze haar baan kon opzeggen, dan deed ze dat direct. Een van de flauwe grappen van de bezoekers in de buurtkroeg in Fedostina is dat ze dicht bij elkaar gaan staan, wanneer Samantha eraan komt met de glazen wodka. Zij moet zich dan tussen de klanten door wurmen. En telkens weer komt ze in de klem met haar borsten. Samantha is een mooie verschijning: blonde krullen tot op de schouders, slank figuur, spijkerbroek en een bloesje dat haar indrukwekkende borsten nauw omspant. Haar cupmaat F is dé aandachtsmagneet in deze kroeg, waar niet meer te beleven valt dan verveling en dronkenschap. Wanneer Samantha daar zo staat, ingeklemd tussen twee stamgasten, wordt er in haar billen geknepen. Of iemand pakt haar vol bij haar boezem. Ze is die respectloze boerenpummels in het café spuugzat met hun terlenka broeken, opgehouden met een rafelig koord, hun morsige overhemden en gebreide truien met schreeuwerige motieven. Samantha is gestopt om ze de huid vol te schelden. Ze heeft de caféhouder al zo vaak gevraagd om op te treden tegen de handtastelijkheden van de kroegbezoekers. Zijn boodschap is simpel: 'Niet zeiken jij, voor jou tien anderen.' Ze heeft het maar te slikken. Samantha is achttien jaar, het oudste kind thuis en de hoofdkostwinner van haar tienkoppige gezin. Haar schoolcarrière hield op aan het einde van de basisschool, haar ouders hadden haar nodig om financieel bij te springen. Veel had ze niet te kiezen.

Ineens zit hij daar aan een tafeltje, haast een buitenaardse verschijning. Hij heeft zijn haren in een strakke scheiding achterover gekamd en een tanig gelaat. Een afgetraind lichaam tekent zich af onder zijn zwarte shirt. Zijn pantalon en colbert zijn van een soepele stof die in de omgeving van Fedostina en het naburige Moskou niet verkrijgbaar

is. Terwijl hij iets te eten en drinken bestelt, kijkt hij Samantha in de ogen. Dat doet niemand hier, de blikken richten zich altijd op haar rondingen. Samantha vindt weinig houvast in zijn felblauwe ogen. Onpeilbaar. Zijn stem klinkt zacht en vriendelijk. Wanneer hij is uitgegeten laat hij bij vertrek een fooi voor haar achter, meer dan ze in een paar uur verdient. Twee weken later komt hij weer en in de daarop volgende weken herhaalt hij zijn bezoeken met dezelfde regelmaat. Soms wordt hij vergezeld door een mooie vrouw. Hij is elke keer netjes gekleed en ziet er verzorgd uit. Geen rouwranden onder zijn nagels. En steevast een fooi bij vertrek. Een gesprek is er nog helemaal niet van gekomen, maar Samantha vertelt Ariëlle, al sinds haar jeugd haar hartsvriendin, over de cafébezoeken van deze charismatische man.

Samantha ziet hem twee maanden niet, maar daarna is hij er weer. Vergezeld door een opvallend mooie vrouw. Geen liefdesrelatie, schat Samantha in als ze hen opgewekt keuvelend aan tafel ziet zitten. Met de andere aantrekkelijke vrouwen die hij eerder meenam was er ook geen sprake van liefde. Er werden geen steelse blikken of heimelijke aanrakingen uitgewisseld. Maar er hangt wel steeds een ongedwongen sfeer tussen hem en de vrouwen. Wanneer Samantha hun het eten serveert en terugloopt naar de bar, grijpt een klant haar billen. Met een ruk draait zij zich om: 'Poten thuis!' De dronkelap pakt haar bij de armen, Samantha probeert zich vergeefs los te wringen. 'Jij hebt wel een grote bek voor een serveerstertje.' De mannen die zich om hen heen hebben verzameld staan te lachen. Vanuit haar ooghoek ziet Samantha de bijzondere man opstaan, hij komt haar kant op lopen. Hij kijkt de lastige klant doordringend aan met ijskoude ogen. 'Laat dat meisje met rust,' zegt hij op dwingende toon. De klant aarzelt, maar laat Samantha dan los. Even wacht ze af, hij gaat vast nog heibel maken. Maar dat gebeurt niet. Sterker, hij verontschuldigt zich. Samantha verdwijnt happend naar adem in de richting van de keuken.

'Gaat het een beetje, Samantha?' informeert haar bijzondere gast wanneer ze later zijn tafel afruimt. Verbaasd kijkt ze hem aan. Zijn ogen staan weer vriendelijk. 'Jij heet toch Samantha?' Hij steekt zijn hand uit. 'Ik ben Andrej en dit is Raisa,' zegt hij, wijzend op de jonge vrouw naast hem. Samantha schat haar hooguit een of twee jaar ouder dan zijzelf.

'Bedankt dat je voor me opkwam,' stamelt ze.

'Ach, dat is toch heel gewoon?' stelt Andrej wuivend met zijn hand.

‘Die hersenloze boeren moeten eens leren om wat meer respect te tonen voor vrouwen.’ Samantha ruimt de tafel verder af en brengt Andrej en Raisa koffie. Wanneer hun kopjes leeg zijn, knikt Andrej naar Samantha om af te rekenen. ‘Heb je vanavond zin om wat te gaan drinken met Raisa en mij?’ vraagt hij wanneer ze bij hun tafel staat. ‘We logeren hier in het hotel.’ Samantha is vereerd, ze wil graag eens praten met mensen van buiten deze slaapstad. Ze spreekt nog diezelfde avond af, na haar dienst die tot negen uur duurt. Terwijl Samantha haar dienst afmaakt, bruist er een lekkere energie door haar lijf. Fijn ook dat die onbekende man vergezeld wordt door een vrouw. Misschien kunnen zij haar wat meer vertellen over de grote stad. Buiten Ariëlle heeft ze nauwelijks contact met mensen in Fedostina. Samen fantaseren de vriendinnen vaak over een vertrek naar Moskou. Weg uit deze suffe ‘slaapstad’. Zodra haar werk erop zit, snelt Samantha naar huis. Hup, onder de douche en dan naar het hotel.

‘Ben je nog lastiggevalen?’ vraagt Andrej aan Samantha wanneer ze een plaatsje hebben uitgezocht in een nis van de hotelbar.

Samantha nipt van haar bier. ‘Nee, die botte gasten hielden zich rustig. Nogmaals bedankt dat je me hebt geholpen.’

Weer maakt Andrej een nonchalant wegwerpgebaar. ‘Ik zie dat op zoveel plaatsen gebeuren in Rusland. Die respectloosheid van mannen tegenover vrouwen irriteert me mateloos. De laatste jaren zie ik het bergafwaarts gaan, soms schaam ik me dat ik een Russische man ben. Sinds drie jaar kom ik veel voor zaken in West-Europa. Zelfs daar leeft het hardnekkige vooroordeel dat wij altijd dronken en handtastelijk zijn. Steeds weer moet ik aan mijn klanten bewijzen dat er ook normale Russen zijn. Doodmoe word ik daarvan.’ West-Europa? Samantha’s nieuwsgierigheid is nog meer geprikkeld.

‘Vertel eens wat over jezelf?’ Andrej kijkt haar nieuwsgierig aan.

Samantha trekt haar schouders op. ‘Ach, wat valt er te vertellen? Ik woon bij mijn ouders, ik ben de oudste van acht kinderen. Mijn ouders hebben al jaren geen werk. Zij zoeken op straat en op de vuilnisbelt naar bruikbare spullen om te verkopen. Ook al is het weinig, zonder het geld dat ik verdien in het café komen we niet rond met z’n allen. Dan heb ik nog geluk gehad, mijn hartsvriendin Ariëlle zit in bijna dezelfde situatie als ik, maar zij heeft geen werk.’

‘Is Ariëlle net zo mooi als jij?’ vraagt Andrej plompverloren. Samantha voelt het bloed naar haar hoofd stijgen. Niemand heeft haar ooit gezegd dat ze mooi is. ‘Een beetje verlegen?’ vraagt Andrej geamuseerd. Raisa grinnikt met hem mee. In deze ontspannen sfeer raapt Samantha haar moed bij elkaar. ‘Andrej, wat is jouw verhaal?’ Andrej glimlacht.

Hij denkt even na, zet zijn glas op tafel en steekt van wal: ‘Ik kom uit Sint Petersburg. Mijn vader was officier in het leger. Na de basisschool stuurde mijn vader me naar een school die deel uitmaakte van het leger. School, sport en discipline, dat waren jarenlang de ingrediënten van mijn leven. Ik was goed in atletiek, maar het lukte me helaas niet om geselecteerd te worden voor het olympisch team. Tien jaar geleden, in 1985, werd ik officier bij de militaire inlichtingendienst, maar na vier jaar kwam alles op zijn kop te staan. In 1989 waren wij in opperste staat van paraatheid, het broeide in Berlijn. De Berlijnse Muur zorgde voor een constante oorlogsdreiging, als officier maakte ik mij geen zorgen over mijn werk en inkomen. Met de val van de Muur verdween de vanzelfsprekendheid dat ik mijn leven lang militair zou blijven. Vrienden reisden naar het rijke Westen en kwamen terug met moderne auto’s en mooie kleding. Van hen hoorde ik verhalen over Duitsland, Frankrijk en Nederland. Het was vrij gemakkelijk zakendoen in het Westen, verzekerden ze mij. Uiteindelijk verliet ik de dienst en kreeg een oprotpremie mee waardoor ik naar het Westen kon gaan; Spanje, Italië, Duitsland, België en Nederland. In Rusland was ik best wel verwend, maar hier keek ik mijn ogen uit. Wat een diversiteit aan auto’s, huizen en mooie mensen. Het leek of daar de zon altijd scheen.’ Samantha luistert met ingehouden adem. Hij zal begin dertig zijn, maar Andrej heeft al zoveel van de wereld gezien. ‘In Brussel wandelde een mooie vrouw mijn leven binnen, Elvira. Zij sprak me aan in een koffiehuis; toen ik koffie bestelde, hoorde zij mijn Russische accent en ze vroeg me wat meer over mijzelf te vertellen. Zij ontmoette steeds meer mensen uit het Oostblok en zag allerlei kansen voor haar modezaak. Zodoende kwam ik in de kledingbranche terecht. Ik exporteerde kleding van Elvira’s firma naar Sint-Petersburg. Daar verkocht ik de kleding eerst op de markt en toen ik wat geld bij elkaar had gespaard, opende ik een winkel. Nu heb ik zeven winkels die westerse kleding volgens de laatste mode verkopen.’ Samantha is erg onder de indruk. Andrej neemt de laatste slok van zijn wodka en wenkt de barman voor een volgende

bestelling. Wijzend op de lege glazen bestelt hij nog een rondje wodka en bier. Even kijkt hij naar Samantha en geeft haar een knipoog. Eentje uit vriendelijkheid, zonder bijbedoelingen zoals van de mannen in het café. Ze heeft het gevoel alsof zijn felle ogen recht door haar heen kijken.

‘Je ziet mij steeds met verschillende mooie vrouwen,’ zegt Andrej terwijl hij zachtjes Raisa’s schouder aanraakt. Net als Samantha, houdt ook Raisa haar ogen constant op Andrej gericht. Haar hand met felrood gelakte nagels onder haar kin. ‘Twee keer per jaar organiseert Elvira modeshows die niet onderdoen voor die in Parijs of Milaan. Dat wisten de modellen op zeker moment ook, waardoor ze praatjes kregen. Gek werd Elvira van die veeleisende, over het paard getilde mannequins die zo snel mogelijk door wilden breken bij de grote modehuizen in Parijs. In hun ogen was het werk voor Elvira maar een opstapje naar een grootse carrière. Ik heb die modeshows en het gedoe eromheen gezien. Ik heb me verbaasd, ze zijn daar zo verpest met alles wat ze hebben. Beroemde modellen in West-Europa zijn net popsterren, ze verdienen bakken met geld. Elvira kon haar modellen niet tevreden houden, altijd was er trammelant. Toen heb ik haar voorgelegd dat ik modellen voor haar kan vinden in Rusland. We hebben hier zulke mooie, gedisciplineerde vrouwen. Ik gun de vrouwen van hier een kans op een onafhankelijk bestaan, zoals ik dat zelf heb kunnen opbouwen. Geen zorgen meer over geldgebrek, maar een goed basissalaris. Een enkeling breekt door als topmodel. Maar voor wie dat geluk niet is weggelegd, wacht ook een prima toekomst. In West-Europa verdien je in een maand net zoveel als hier in een jaar. Wat verdien jij?’

Deze vraag maakt Samantha onzeker. Zij schaamt zich voor haar armoede. ‘Ik verdien 6500 roebel per maand.’ Dat is 150 euro.

‘Dat bedoel ik.’ Andrej slaat met zijn rechterhand op tafel. ‘Bij Elvira verdien je een basisinkomen van 2000 euro per maand, 87.000 roebel. Kost en inwoning zijn gratis. Je loopt twee grote modeshows in Brussel en in de rest van België, maar ook in Nederland en Duitsland. Alle landen waar Elvira kleding aan levert. Zij zorgt voor vervoer en een goed verblijf. Voor Russische vrouwen gaat er een wereld open, je wordt als een koningin behandeld. Geen armoede meer, nooit meer klikjes opwarmen en geen handtastelijke Russische mannen meer.’ Andrej draait zich om naar Raisa en legt een arm om haar schouders.

Een beetje plechtig zegt hij: ‘Dat geldt nu ook voor Raisa. Overmorgen maakt zij haar entree in de modewereld. Hoe vind je haar jurk? Die komt uit de collectie van Elvira.’

Samantha kijkt naar Raisa. Alsof ze regelrecht van het televisiescherm is komen lopen, met opgestoken bruine krullen, de wenkbrauwen aangezet met scherpe lijnen en vuurrode lippen die afsteken tegen haar zwart satijnen jurkje. Een strak bovenlijfje dat haar volle borsten nauwelijks verhult, wijd uitlopend vanaf het middenrif tot ruim boven de knie. ‘Ik ben zo blij dat Andrej op mijn pad kwam,’ zegt Raisa stralend. ‘Deze jurk had ik in Kolsjow, het gehucht waar ik vandaan kom, nooit kunnen kopen. Het enige wat je daar kunt doen, is aan de lopende band staan in de textiel fabriek. Wie had gedacht dat ik deze mogelijkheid zou krijgen. Het zal hard werken worden in Brussel, maar mode-shows lopen kan nooit zwaarder zijn dan fabrieksarbeid.’ Samantha’s fantasie slaat op hol: zou zij mooi genoeg zijn voor Brussel? Stel je voor, weg uit die kroeg met die grijpgrage dronkelappen, eindelijk eens geld verdienen en iets van de wereld zien. Het zal zoveel betekenen voor haar ouders, broertjes en zusjes. ‘Hé meisje, waar ben jij met je gedachten?’ Andrej knipt met zijn vingers voor Samantha’s ogen.

‘O, ik luister gewoon naar jullie.’ Kan ze Andrej vragen of zij ook...? Nee, die vraag is te onbescheiden.

‘Als ik zo vrij mag zijn, wil jij model worden? Je hebt een prachtig figuur en een mooi koppie. Denk er maar over na. Ik ben hier regelmatig in de buurt, dus we hebben het er binnenkort wel over.’ Samantha zou direct ‘ja’ willen roepen en rondjes rennen om haar energie kwijt te kunnen, maar ze gaat iets verzitten en glimlacht ingetogen. Dit is te mooi om waar te zijn. Eerst heb je geen toekomst en opeens ligt de wereld aan je voeten.

In de weken die volgen, voeren Samantha en Ariëlle opgewonden gesprekken. Samantha staat op de drempel van een nieuw universum en de vriendinnen fantaseren over wat daarachter schuilgaat. Er wacht een wereld van overdaad en mooie mensen. Maar Samantha durft het avontuur niet in haar eentje aan te gaan. Alle belangrijke gebeurtenissen in haar leven heeft ze gedeeld met Ariëlle en ze gunt haar ook een mooie toekomst. Haar wens om haar vriendin mee te nemen knaagt aan haar, want wat zal Andrej ervan zeggen? En wat doet zij als Andrej alleen haar wil meenemen naar Brussel en Ariëlle niet? Twee weken na

het gesprek in de hotelbar komt Andrej de buurtkroeg weer binnen. Hij steekt zijn hand op naar Samantha die achter de toog de glazen spoelt. Wanneer ze hem bedient, zegt ze: 'Ik heb de afgelopen weken nagedacht over wat je me verteld hebt. Kunnen we verder praten over de mogelijkheden om naar het Westen te gaan? Ik heb er ook met Ariëlle over gepraat. Eerlijk gezegd wil ik alleen maar gaan als zij ook mee kan. Ik ken alleen jou daar en jij bent vaak op reis. Ariëlle is heel mooi en ze wil graag werken. Sorry hoor, dat ik zo doorratel. Ik wil niet opdringerig zijn.'

Grinnikend wuift Andrej haar excuus weg. 'Kom vanavond maar naar de hotelbar en neem je vriendin mee.' Weer laat hij zien hoe anders hij is dan alle mannen die zij kent in Fedostina. Niemand gedraagt zich zo correct. Door Andrej voelt ze zich op een voetstuk geplaatst.

Zodra haar dienst erop zit, spurt Samantha naar Ariëlle. 'Hij is er weer! Straks ga ik naar het hotel om verder te praten.'

Ariëlle vliegt haar om de hals. 'Pak je kans, Sam, je verdient het. Ik ben zo blij voor je!' 'Wacht even,' zegt Samantha en neemt de handen van haar vriendin in de hare. Ze gaat vlak voor haar staan en kijkt haar recht in de ogen. 'Ik ga niet alleen, jij gaat mee vanavond. Ik doe niets zonder jou. Andrej vindt het goed.' Ariëlles ogen lichten op. 'Om half-tien moeten we er zijn, opschieten dus.'

Samantha is gespannen wanneer ze opschuift op het bankje in de nis van de hotelbar om ruimte te maken voor Ariëlle. Andrej gaat zitten op de stoel aan de overkant van het tafeltje. Haar spanning ebt snel weg als ze ziet dat hij zich tegenover Ariëlle net zo vriendelijk en geïnteresseerd toont. Andrej komt direct tot de kern: 'Nadat ik Raisa naar Brussel heb gebracht, ben ik naar Elvira gegaan. Ik heb haar over jou verteld. Wat Elvira betreft, ben je van harte welkom. Ik heb tegen haar gezegd dat ik niet zeker weet of jij wel wilt. Jou kan ik een baan aanbieden, over Ariëlle moet ik nog wel even bellen. Maar voordat ik naar Brussel bel, wil ik zeker weten of jullie echt geïnteresseerd zijn. We moeten dan immers van alles gaan regelen. Paspoorten, visa, de reis. Geen probleem hoor, dat regel ik wel, maar niet als jullie twijfelen. Elvira moet garant staan voor jullie als je in België bent. Ik zal jullie niet belasten met al het regelwerk, dat is mijn pakkie-an.' Samantha knikt nadrukkelijk om duidelijk te maken dat ze de overwegingen van Andrej begrijpt. 'Je hoeft

nu niet meteen te beslissen, want ik wil dat jullie achter je keuze staan. Ik ga even bellen met Elvira.'

'Wat vind je van hem?' vraagt Samantha uitgelaten zodra Andrej de hotelbar heeft verlaten. De barman brengt volle glazen bier en wodka.

'Wat een charmante man,' verzucht Ariëlle. De vriendinnen barsten uit in een nerveus gegiechel.

'Ik vertrouw hem,' zegt Samantha. Ze neemt een flinke slok bier. 'Ik ken hem nu al maanden, hij heeft me geholpen en is nooit opdringerig. Oh, wat hoop ik dat hij voor ons allebei werk heeft!'

Ariëlle glimlacht. 'Dit zullen ze thuis niet leuk vinden, maar ik ben achttien. Ze kunnen me niet tegenhouden. En als ik geld verdien, kan ik tenminste voor mijn familie zorgen.'

Een halfuur later komt Andrej terug, hij ziet er opgewekt uit. Hij gaat achter zijn stoel staan, plaatst beide handen op het eikenhouten tafelblad en kijkt zwijgend van Samantha naar Ariëlle en weer terug. 'Dames,' zegt hij en laat een stilte vallen. Samantha knijpt in Ariëlles hand. 'Het geluk is aan onze kant, het voorjaar komt eraan en Elvira heeft aanvragen voor modeshows in het grensgebied van Nederland. Dat is een uitbreiding van haar afzetmarkt en ze zegt dat jullie meer dan welkom zijn. Dus zeg het maar, willen jullie?'

Samantha en Ariëlle kijken naar elkaar met flonkerende ogen. 'Ja!' gillen ze. Over de tafel heen omhelzen ze tegelijk een lachende Andrej. Een glas wodka valt om en de drank druppelt op de grond. De meiden klappen dubbel van het lachen.

Terwijl Samantha met een theedoek vanachter de bar de tafel droogdept, buitelen de vragen over elkaar heen. Hoe komen we aan een paspoort? Wat kost dat? Hoeveel geld hebben we nodig voor de reis? Wanneer kunnen we gaan? Hoe reizen we? Waar vinden we woonruimte? Andrej knijpt zijn ogen samen. 'Maar Samantha, de vrouwen die ik bij me had in het café en die nu in West-Europa zijn, zien er toch allemaal gelukkig en goed verzorgd uit?' Samantha knikt. 'Maak je geen zorgen, ik regel alles. Eventuele kosten schiet ik wel voor. Wanneer willen jullie vertrekken? Het is nu maart, in mei en juni is er heel veel werk. Wat mij betreft, neem ik jullie over twee weken mee. Dan ben ik weer hier. In de tussentijd regel ik de papieren en alle andere zaken.'

'Over twee weken is prima,' haast Samantha zich te zeggen. 'Liever vandaag dan morgen.' Ariëlle bijt op haar lip en knikt instemmend.

‘Laat morgen een pasfoto maken en kom dan bij me langs om de aanvraagformulieren voor je reisdocumenten in te vullen,’ besluit Andrej. ‘Over foto’s gesproken.’ Uit zijn jaszak trekt hij een pocketcamera tevoorschijn. ‘Kom op dames, geef mij eens een mooie lach!’

‘Hoe gaan we dit thuis vertellen?’ vraagt Ariëlle aan Samantha wanneer ze even later door het donker terug naar huis lopen. Dat is een zorg voor later. Eindelijk gaat hun leven beginnen!

Maart 1995

Met de ingevulde papieren onder zijn arm stapt Andrej het paspoortbureau binnen. Hier werkt Janeck die hem voorrang geeft bij de aanvraag van de paspoorten. Andrej overhandigt hem de benodigde documenten. Hij heeft er 250 dollar tussen geschoven. ‘Ik kom ze vanavond wel langsbrengen,’ zegt Janeck met een blik op het geld tussen de paperassen. Normaal moet hij een maand werken voor het bedrag dat hij nu in zijn handen gedrukt krijgt. Via Janeck heeft Andrej Russen leren kennen die op West-Europese ambassades werken in Moskou. Ook zij verdienen naar westerse maatstaven slechts een habbekrats. Extra inkomsten zijn altijd welkom. Deze mensen behandelen de visumaanvragen van Andrej. Zolang de visumverstrekking onder de drie maanden blijft, voor toeristische doeleinden, wordt er steekproefsgewijs gecontroleerd of de afgegeven visa correct zijn.

De volgende dag geeft Andrej op de Nederlandse ambassade zijn vaste Russische contact achter de balie de paspoorten van Samantha en Ariëlle. De bankbiljetten steken er iets bovenuit. Hij levert er de documenten bij waaruit blijkt dat het bedrijf Elvira Clothing garant staat voor het verblijf van de twee jonge vrouwen. Vlak na dat weekeinde zijn de paspoorten met de benodigde visa klaar.

De vrijdag daarop vliegt Andrej van Moskou naar Schiphol, waar zijn Poolse zakenpartner Petrov hem opwacht. Uiterlijk zijn Andrej en Petrov elkaars tegenpolen. Andrej komt met zijn 1.65 meter tot halverwege Petrovs schouder. Andrej is tanig, Petrov is vierkant. Andrej heeft een strakke kaaklijn en de rechthoekige kaken van Petrov gaan schuil achter een vlezig gezicht. De felle ogen van Andrej maken direct contact, Petrov beschouwt de wereld met een doodse blik door diepliggende spleten. Andrej besteedt veel aandacht aan zijn haar en kleding.